

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
Кафедра кримінального права та кримінології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КРИМІНОЛОГІЯ

Назва освітньо-професійної програми	Право (поліцейські)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 право
Спеціальність	081Право
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова компонента
Мова викладання	українська
Рік навчання	четвертий

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
протокол від 11.07.2025 № 11

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування Національної поліції
України протокол від 07.07.2025 № 12

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право (поліцейські)»

Василь БЕРЕЗНЯК

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України
Протокол від 04.07.2025 № 12.

Кримінологія. Робоча програма навчальної дисципліни. – Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2025 рік 27 с.

РОЗРОБНИКИ:

1. Завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Березняк Василь Сергійович.
2. Доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України, кандидат юридичних наук Марієнко Антон Олександрович.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету доктор юридичних наук, доцент Михайло ДУМЧИКОВ;
2. Слідчий-криміналіст відділу розслідування злочинів, скоєних проти життя та здоров'я особи СУ ГУНП в Дніпропетровській області майор поліції кандидат юридичних наук, доцент Вікторія РУФАНОВА.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни
(додаток 1 до Робочої програми навчальної дисципліни)**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	3,0
Загальна кількість годин	90
Рік підготовки	4
Семестр	7
Лекції	18
Семінарські	32
Практичні	-
Самостійна робота	40
Індивідуальні завдання (курсова робота)	-
Підсумковий семестровий контроль	Залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Кримінологія» - обов'язкова компонента освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з галузі знань 08 право, спеціальністю 081 Право, що реалізуються у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління МВС України. Важливість вивчення кримінології полягає перш за все в тому, що вона розширює розуміння злочинності, розглядає її як об'єктивно властиве суспільству явище, протидія якому є одним із завдань більшості соціальних інститутів. Поряд з цим кримінологія забезпечує побудову наукової платформи для реалізації найважливішого елемента вказаної протидії - запобігання кримінальним правопорушенням.

Завдання кримінології визначаються її предметом та впливають із загальнонаукових функцій описання, пояснення та прогнозування.

Перше завдання кримінології, як і будь-якої науки - діагностичне (описове): полягає в збиранні, акумулюванні інформації про злочинність через систему показників, окремі різновиди злочинності (агресивно-насильницьку, корисливу тощо), детермінанти злочинності, особистість кримінального правопорушника, систему протидії злочинності. Дане завдання зводиться до формування масивів кримінологічно значущої достовірної та повної інформації і через це - в описанні стану та інших параметрів злочинності.

Друге завдання полягає у поясненні виявлених закономірностей, тенденцій, що виявляються при аналізі зібраної кримінологічної інформації. Дане завдання спрямоване на формування уявлення про природу, передумови та причини наявного стану кримінологічної ситуації.

Третє завдання - прогнозування параметрів кримінологічної ситуації та розроблення науково обґрунтованих рекомендації щодо організації системи протидії злочинності, вироблення конкретних кримінально-превентивних заходів. В кінцевому рахунку, саме завдяки прогнозуванню стає можливою організація роботи щодо протидії злочинності на всіх її рівнях: від наукових

досліджень до практики діяльності правоохоронних органів і інших суб'єктів превентивної діяльності.

Кримінологія є системою знань, які об'єднані у два розділи - Загальну та Особливу частину. В Загальній частині представлені кримінологічні явища та категорії найбільш загального рівня теоретизування. Це, в першу чергу, відомості про предмет кримінології, її методологічні начала, історію розвитку. Крім того, у Загальній частині представлений інформаційно-аналітичний матеріал щодо: а) особи й особистості кримінального правопорушника, його структури, морально-психологічних та соціально-демографічних якостей, класифікації осіб, що вчинили кримінальні правопорушення; б) механізму індивідуальної кримінально протиправної поведінки; в) типових особливостей поведінки жертв кримінальних правопорушників та їх узагальнення; г) методики кримінологічних досліджень; д) кримінологічного прогнозування та планування; е) поняття та системи протидії злочинності і запобігання окремим кримінальним правопорушенням.

Значення Загальної частини полягає у тому, що вона забезпечує науково-теоретичний фундамент для провадження прикладних теоретичних досліджень, забезпечення їх достовірності, а також для науково обґрунтованої організації кримінологічної практики.

В Особливій частині розглядаються приватні кримінологічні теорії, що пояснюють закономірності окремих видів (груп) кримінальних правопорушень. Останні у вітчизняній кримінології традиційно поділяються за особливостями антисоціальної спрямованості та кримінально протиправної мотивації (наприклад, агресивно-насильницькі, корисливі тощо) і за особливостями контингенту кримінальних правопорушників (наприклад, рецидивна, професійна злочинність тощо).

Значення Особливої частини полягає у формуванні масивів емпіричної кримінологічної інформації, її узагальненні та аналізі і розробленні, на підставі цього, заходів та засобів протидії як злочинності в цілому, так і запобігання конкретним кримінальним правопорушенням.

Поряд з цим кримінологія є навчальною дисципліною, курс якої також поділений на Загальну та Особливу частину, що відповідає логіці описаної вище системи наукових кримінологічних знань.

Будучи навчальною дисципліною, кримінологія забезпечує: 1) наступність в її розвитку; 2) формування у юристів цілісного та системного бачення всього різноманіття кримінальних проявів; 3) засвоєння заходів та засобів запобігання кримінальним правопорушенням, основних принципів та вихідних начал організації системи протидії злочинності, усвідомлення в ній своїх функцій, а також ролі інших її суб'єктів. У зв'язку з цим кримінологія є не тільки академічною, але й прикладною наукою.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Кримінологія» є:

а) науково-юридична:

– поглиблене вивчення зв'язків правової системи із політичною, економічною, культурно-психологічною системами суспільства, протиріччя у взаємодії між якими зумовлюють злочинність;

- оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними знаннями про природу, зовнішні прояви (показники) злочинності, а також про поняття, зміст, базові теорії детермінації злочинності, про особистість кримінального правопорушника, механізм індивідуальної кримінально протиправної поведінки, роль ситуації та жертви у криміногенезі;

- засвоєння знань про систему протидії злочинності, рівні, напрями, групи, види профілактичних, запобіжних заходів, заходів припинення кримінальних правопорушень, базові кримінологічні стратегії;

- оволодіння знаннями про сучасний стан, особливості детермінації основних видів злочинності в Україні, базові заходи щодо протидії їх відтворенню;

- формування у здобувачів освіти необхідних і достатніх компетентностей, теоретичних та практико орієнтованих передумов, навичок запобігання кримінальним правопорушенням у практичній діяльності як поліцейських;

б) світоглядна:

- розширення та поглиблення уявлення здобувачів освіти про особливості соціального управління засобами кримінологічної політики;

- налагодження семіотичних, смислових мостів між різними гуманітарними, соціальними, юридичними науками, забезпечення міждисциплінарного, системного способу бачення, осмислення правових явищ, злочинності і протидії їй;

- підвищення загальної правової культури;

в) виховна, націєтвірна:

- формування впевненості фахівців в благодійності ідей правової держави і необхідності їх реалізації у поліцейській, кримінально-превентивній діяльності, відданості ідеям істини, добра, справедливості і законності, почуття відповідальності перед суспільством, державою і людиною;

- забезпечення спадковості у формуванні інтелектуальної еліти нації через забезпечення вагомої складової правничої освіти, передачі досвіду минулих поколінь, забезпечення спадковості у розвитку української юридичної науки, кримінологічної доктрини;

- стимулювання неутилітарних мотивацій до ефективної правозастосовної діяльності як складової правової держави України у складі цивілізаційної сім'ї вільних народів Європи.

Очікувані результати вивчення навчальної дисципліни «Кримінологія» полягають у тому, що здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- поняття, предмет, систему кримінології, основні етапи її історичного розвитку та сучасний стан;

- поняття, ознаки та показники злочинності;

- поняття, види, способи встановлення латентної злочинності;

- методологічні засади та основні соціологічні, психологічні, комплексні теорії детермінації злочинності; видові фактори, що обумовлюють існування злочинності в суспільстві;

- зміст, структуру, ознаки особи та особистості кримінального

правопорушника, фактори особистісної криміногенези;

- механізм індивідуальної кримінально протиправної поведінки, основні його складові; поняття, види та механізм впливу криміногенних ситуацій на окремих кримінально протиправний акт;

- предмет та завдання віктимології; поняття та види віктимної поведінки;

- правову основу, систему протидії злочинності, її рівні, напрями, форми, загальну організацію; комплекс заходів протидії злочинності та запобігання кримінальним правопорушенням;

- складові системи виконання покарань, правові засади її функціонування;

- кримінологічну характеристику та основні напрями, заходи протидії окремим видам злочинності;

вміти:

- аналізувати стан, динаміку, структуру та інші показники злочинності в цілому та певного її виду;

- виявляти детермінанти (причини та умови), що сприяють вчиненню як окремих кримінальних правопорушень, так і їх груп;

- розробляти і реалізовувати заходи запобігання кримінальним правопорушенням.

Інтегральна компетентність – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК 1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2 – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3 – Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7 – Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11 – Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12 – Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК 13 – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

СК 3 – Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 8 – Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК 10 – Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 12 – Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13 – Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Пререквізити: «Кримінальне право», «Адміністративний процес», «Адміністративна відповідальність», «Оперативно-розшукова діяльність».

Постреквізити: «Криміналістика», «Протидія нелегальній міграції», «Кримінально-правова кваліфікація», «Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції», «Забезпечення прав людини в діяльності поліції», «Кримінально-виконавче право».

Здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі **результати навчання:**

РН 1 – Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3 – Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 6 – Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 13 – Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 14 – Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 15 – Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 18 – Застосовувати в професійній діяльності сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19 – Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20 – Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Поняття, предмет, система кримінології.

Кримінологія - комплексна міждисциплінарна наука про злочинність і протидію їй. Предмет кримінології: злочинність, детермінація злочинності, особа й особистість кримінального правопорушника, механізм індивідуальної кримінально протиправної поведінки, віктимологія, протидія злочинності; фонові для злочинності явища, кримінологічне планування та прогнозування, методика кримінологічних досліджень. Система кримінології як науки і навчальної дисципліни. Місце кримінології в системі наук та її зв'язок з юридичними та іншими науками: кримінальним правом, кримінальним процесуальним правом, економічною теорією, філософією, соціологією, психологією, статистикою та ін. Завдання та функції науки кримінології.

Історія розвитку кримінології: класичний, позитивістський (модерний, некласичний), постмодерний (постнекласичний) періоди розвитку.

ТЕМА 2. Злочинність та її показники.

Злочинність як фундаментальна категорія кримінології. Наукова дискусія щодо розуміння сутності злочинності. Злочинність як історично мінливий, відносно стійкий біосоціальний феномен, який полягає у властивості суспільства відтворювати понадсумативні, інституціональні, дискурсивні, передбачені кримінальним законом суспільно небезпечні практики.

Показники злочинності. Рівень злочинності, рівень судимості. Коефіцієнти злочинної інтенсивності та активності злочинності. Ціна злочинності: поняття, склад, обчислення. Динаміка злочинності та її показники (абсолютний приріст, темп приросту, темп зростання). Ланцюговий та базисний методи обчислення динаміки злочинності. Структура злочинності. Критерії структурування злочинності: кримінально-правовий, соціально-демографічний, кримінологічний. Географія, топографія, архітектура злочинності.

Латентна злочинність як частина злочинності, що залишається «в тіні», не потрапляючи до офіційної статистичної звітності. Рівні та види латентності. Способи виявлення латентних кримінальних правопорушень. Фактори, що обумовлюють існування латентної злочинності. Шляхи зниження латентності злочинності.

ТЕМА 3. Детермінація злочинності.

Поняття детермінант та детермінації злочинності. Характеристика методологічних засад аналізу детермінації злочинності; закони і принципи діалектичного детермінізму, соціального конструктивізму. Види діалектичних зв'язків між явищами та процесами: кримінологічна інтерпретація.

Аналіз наукових теорій детермінації злочинності: антропологічні, психологічні, соціологічні, економічні, природничі теорії. Класифікація детермінант (факторів) злочинності. Узагальнений аналіз видових детермінант сучасної злочинності в Україні.

ТЕМА 4. Кримінологічне вчення про особистість кримінального правопорушника.

Поняття та структура особистості кримінального правопорушника. Співвідношення категорій «особа» та «особистість» кримінального правопорушника. Кримінологічні ознаки осіб кримінальних правопорушників. Соціально-демографічні, морально-психологічні риси особи злочинця. Поняття та елементи криміногенезу. Призонізація в механізмі криміногенезу. Психологічна дезорієнтація та соціально-психологічне відчуження як ознаки злочинців. Маргіналізація, прекарізація як тенденції у структурних змінах осіб злочинців. Роль психічних аномалій та інших біологічних чинників в криміногенезі особистості.

Типології кримінальних правопорушників.

Практичне використання даних, отриманих про особу кримінального

правопорушника, в діяльності органів поліції. Обліки в поліції та їх використання при вивченні особи кримінального правопорушника слідчими, дізнавачами, працівниками кримінальної, патрульної поліції.

ТЕМА 5. Індивідуальна кримінально протиправна поведінка. Віктимологія.

Поняття та елементи механізму індивідуальної кримінально протиправної поведінки. Наукова дискусія щодо поняття мотиву. Інтегративний підхід до розуміння мотиву. Поняття мотиву, мотивації та мотивування злочинної поведінки.

Види мотивів кримінальних правопорушень. Зміст та кримінальні прояви мотивів самоактуалізації, безпеки, приналежності, визнання, ігрових мотивів. Ресентимент: від жертвовності до злочинності; ресентиментарна мотивація кримінальних правопорушень.

Поняття та особливості мотивації імпульсивних кримінальних правопорушень. Види імпульсивних кримінальних правопорушень. Аналіз механізму «парадоксальних» кримінальних правопорушень. Поняття та особливості мотивації звичних кримінальних правопорушень.

Роль зовнішньої обстановки, криміногенної ситуації у механізмі кримінально протиправної поведінки. Зміст та кримінологічна інтерпретація експериментів С. Мілгрема, Ф. Зімбардо, Дж. Дарлі й Б. Латане.

Поняття та завдання віктимології. Роль потерпілого у створенні криміногенної ситуації. Поняття та види віктимної поведінки.

Конкуруюча віктимність: поняття, зміст, криміногенне значення, наукові та методичні засади кримінологічного аналізу.

ТЕМА 6. Протидія злочинності.

Протидія злочинності як один з основних елементів предмету кримінологія. Протидія злочинності - це система засобів, що застосовуються державними та приватними установами, громадськими організаціями, окремими громадянами для усунення чи блокування криміногенних факторів, а також для того, щоб не допустити скоєння та завершення конкретних злочинних посягань. Різні точки зору щодо визначення поняття «попередження злочинності». Поняття «профілактики», «запобігання» та «припинення» злочину та їх співвідношення з «попередженням» окремого злочину. Завдання та функції попереджувальної діяльності.

Система заходів впливу на злочинність. Класифікація попереджувальних заходів. Загально-соціальне запобігання злочинності. Спеціально-кримінологічна та індивідуальна профілактика. Заходи подвійної превенції. Правова основа здійснення профілактики злочинності. Межі профілактики злочинності. Методи і форми запобіжної діяльності.

Стратегії запобігання кримінальним правопорушенням.

Стратегія зменшення можливостей вчинення кримінальних правопорушень. Просторовий підхід у протидії злочинності (Crime Prevention through Environmental Design - CPTED). Програми сусідського спостереження

та їх значення для запобігання злочинам.

Комплексна програма профілактики злочинності.

Державний вплив на злочинність, його аспекти. Суб'єкти загальносоціальної та спеціально-кримінологічної протидії злочинності, їх розподіл на спеціалізовані та неспеціалізовані.

Національна поліція як суб'єкт протидії злочинності: правова основа, напрями, форми кримінально-превентивної діяльності. Поняття, форми та способи реалізації слідчої профілактики кримінальних правопорушень.

ТЕМА 7. Кримінально-виконавча підсистема протидії злочинності.

Поняття та елементи кримінально-виконавчої підсистеми протидії злочинності. Поняття, предмет, джерела кримінально-виконавчого права. Кримінально-виконавче законодавство України.

Органи та установи виконання покарань: види, завдання. Взаємодія органів та установ виконання покарань з іншими органами держави, підприємствами та установами.

Порядок і умови виконання та відбування покарань у виді позбавлення волі на певний строк. Поняття і правове регулювання режиму у колоніях. Основні вимоги режиму у колоніях. Засоби забезпечення режиму виконання покарання у виді позбавлення волі.

Організація соціально-виховної роботи з засудженими до позбавлення волі.

Особливості виконання та відбування покарань у виді позбавлення волі жінками і неповнолітніми.

Порядок і умови виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі.

ТЕМА 8. Кримінологічна характеристика та протидія агресивно-насильницькій злочинності.

Поняття агресивно-насильницької злочинності. Види агресивно-насильницьких кримінальних правопорушень.

Поняття та критерії визначення кримінальних правопорушень на ґрунті ненависті (hate crimes).

Кримінологічна характеристика умисних вбивств та тілесних ушкоджень. Типологія умисних вбивць. Поняття залежного вбивці.

Кримінологічна характеристика зґвалтувань, хуліганств.

Кримінологічна характеристика кримінального домашнього насильства та кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством.

Вандалізм: поняття, види. Детермінація вандалізму.

Особливості детермінації ординарних агресивно-насильницьких кримінальних правопорушень.

Феномен політичної агресивно-насильницької злочинності. Російська агресія та сучасний російський фашизм: прояви, детермінація, наслідки.

Протидія агресивно-насильницькій злочинності. Діяльність органів та підрозділів Національної поліції щодо протидії агресивно-насильницькій злочинності.

ТЕМА 9. Кримінологічна характеристика та протидія загально-кримінальній корисливій злочинності.

Поняття загально-кримінальної корисливої злочинності. До загально-кримінальних корисливих кримінальних правопорушень відносять кримінальні правопорушення проти власності, а також деякі інші, які вчинюються у формах викрадення, незаконного заволодіння чужим майном без використання спеціальними суб'єктами свого службового становища. Ці кримінальні правопорушення, як правило, підслідні органам досудового розслідування Національної поліції, розкриваються по лінії роботи підрозділів кримінальної поліції. Це - крадіжки, грабежі, розбійні напади, шахрайства, вимагання, незаконне заволодіння транспортними засобами.

Детермінація корисливої злочинності на загально-соціальному та індивідуальному рівнях. Кримінологічна характеристика окремих видів кримінальних правопорушень. Їх кількісні показники. Особа корисливого кримінального правопорушника. Особливості вольової та інтелектуально-емоційної сфери кримінальних правопорушників.

Протидія загально-кримінальній корисливій злочинності. Характеристика загально-соціального, спеціально-кримінологічного та індивідуального рівнів запобіжної діяльності.

ТЕМА 10. Кримінологічна характеристика та протидія професійній, організованій та рецидивній злочинності.

Поняття та кримінологічні ознаки професійної злочинної діяльності та професійної злочинності. Професійна злочинність як відносно самостійний вид стійкої, систематичної кримінально протиправної діяльності, що відтворюється як кримінальний промисел з боку осіб зі спеціальними знаннями і навичками кримінальної активності. Кримінальний промисел - різновид постійної діяльності щодо отримання доходу у кримінально протиправний спосіб.

Форми професійної злочинності: 1) традиційна (кримінально-субкультурна); 2) корупційна та інша у сфері легальної трудової діяльності; 3) новітня: фінансове шахрайство, рейдерство, кіберзлочинність, найманство, професійна терористична та інша політична злочинна діяльність (організація насильницьких дій щодо повалення конституційного ладу, керівництво та участь у приватних військових компаніях і вчинюваних ними злочинах, створення та керівництво незаконними воєнізованими формуваннями і т. ін.) тощо.

Поняття організованої злочинності та її співвідношення з іншими видами кримінальної активності. Види організованої злочинності.

Поняття та види рецидиву кримінальних правопорушень. Поняття та кримінологічна характеристика рецидивної злочинності. Кримінологічна характеристика особи рецидивіста. Зв'язок рецидивної злочинності з професійною та організованою злочинністю.

Особливості протидії професійній, організованій та рецидивній злочинності на загально-соціальному та спеціально-кримінологічному рівнях.

Діяльність Національної поліції та інших спеціалізованих суб'єктів щодо протидії професійній, організованій та рецидивній злочинності.

ТЕМА 11. Кримінологічна характеристика та протидія наркозлочинності.

Поняття «наркотичний засіб», «психотропна речовина», «прекурсор», «аналог наркотичного засобу, психотропної речовини». Рівень, динаміка, структура, географія наркозлочинності в Україні. Проблема міжнародного наркотрафіку та його вплив на криміногенну обстановку в Україні. Кримінологічна типологія осіб, які вчиняють наркозлочини.

Детермінація наркозлочинності. Протидія наркозлочинності: міжнародний, регіональний та національний вимір.

Зв'язки наркозлочинності та збройного конфлікту. Проблеми протидії наркозлочинності в умовах війни.

Протидія кібернетичним факторам поширення наркозлочинності.

Рання профілактика наркотизму: цільові групи, форми, діяльність Національної поліції.

ТЕМА 12. Кримінологічна характеристика та протидія економічній злочинності.

Поняття, ознаки і види економічної злочинності. Економічна злочинність як соціально-правовий феномен, що виражається у системній, корисливій кримінальній активності і проявляється у кримінальних правопорушеннях, які вчиняються у сфері економіки службовими та іншими особами, які включені в систему економічних відносин, та посягають на ці відносини, а також на порядок управління економікою в різних галузях господарства, заподіюючи при цьому шкоду економічним інтересам громадян, суб'єктів господарювання та держави.

Кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері економіки, їх класифікація.

Кримінальне рейдерство як вид організованої злочинної діяльності, спрямованої на привласнення чужого майна, прав на майно у сфері підприємницької діяльності шляхом вчинення низки супутніх злочинів - одержання, надання неправомірної вигоди, службового підроблення, вимагання, постановлення суддею (судом) завідомо неправосудного рішення, ухвали або постанови та ін. Основні способи кримінального рейдерства.

Кримінальні аспекти офшоризації. Феномен кіберзлочинності.

Корупційна злочинність: поняття, види, стан.

Олігарх та олігархат: поняття, вплив на політику та економіку країни, кримінальні форми діяльності. Історія становлення олігархату в Україні.

Детермінація економічної злочинності.

Протидія економічній злочинності в Україні. Діяльність підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції щодо протидії економічній злочинності. Бюро економічної безпеки, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство України з питань

виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), Національне агентство з питань запобігання корупції як суб'єкти протидії економічній злочинності.

Правові засади деолігархізації в Україні. Санкції (згідно Закону України «Про санкції») в системі протидії злочинному обігу активів та економічній злочинності в цілому.

4. СТРУКТУРА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕННА ФОРМА НАЧАННЯ Теми та план лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1 Поняття, предмет, система кримінології	1. Кримінологія як самостійна наука та навчальна дисципліна: поняття, предмет, завдання. 2. Система кримінології. 3. Кримінологія в системі наук. 4. Історія розвитку та сучасний стан кримінології.	2
Тема № 2 Злочинність та її показники	1. Поняття та ознаки злочинності. 2. Характеристика кількісних показників злочинності. 3. Характеристика якісних показників злочинності. 4. Поняття та види латентної злочинності	2
Тема № 3 Детермінація злочинності	1. Поняття та методологічні засади аналізу детермінації злочинності. 2. Наукові теорії детермінації злочинності. 3. Класифікація детермінант злочинності. 4. Аналіз основних детермінант сучасної злочинності в Україні.	4
Тема № 4 Кримінологічне вчення про особистість кримінального правопорушника	1. Особистість і особа кримінального правопорушника як об'єкт кримінологічного аналізу. 2. Кримінологічні ознаки кримінальних правопорушників. 3. Особистісний криміногенез. Типологія злочинців.	2
Тема № 5 Індивідуальна кримінально протиправна поведінка. Віктимологія	1. Поняття та характеристика механізму індивідуальної кримінально протиправної поведінки. 2. Мотив та мотивація кримінального правопорушення. Особливості мотивації імпульсивних та звичних кримінальних правопорушень. 3. Зовнішні обставини (фактори) вчинення кримінальних правопорушень. Криміногенна ситуація. 4. Поняття, категоріальний апарат та задачі кримінологічної віктимології.	4

	5. Віктимологічний аналіз в кримінології.	
Тема № 6 Протидія злочинності	1. Поняття та система протидії злочинності. 2. Кримінологічні стратегії. 3. Суб'єкти і заходи протидії злочинності, запобігання окремим кримінальним правопорушенням. 4. Методи і форми діяльності Національної поліції у сфері протидії злочинності.	2
Тема № 7 Кримінально-виконавча підсистема протидії злочинності	1. Поняття та елементи кримінально-виконавчої підсистеми протидії злочинності. 2. Поняття, предмет, джерела кримінально-виконавчого права. 3. Органи та установи виконання покарань: види, завдання. 4. Взаємодія органів та установ виконання покарань з Національною поліцією в процесі протидії злочинності.	2
ВСЬОГО з дисципліни		18

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
Тема 1. Поняття, предмет, система кримінології	2
Тема 2. Злочинність та її показники	2
Тема 3. Детермінація злочинності	2
Тема 4. Кримінологічне вчення про особистість кримінального правопорушника	2
Тема 5. Індивідуальна кримінально протиправна поведінка. Віктимологія	4
Тема 6. Протидія злочинності	2
Тема 7. Кримінально-виконавча підсистема протидії злочинності	4
Тема 8. Кримінологічна характеристика та протидія агресивно-насильницькій злочинності	4
Тема 9. Кримінологічна характеристика та протидія загальнокримінальній корисливій злочинності	2
Тема 10. Кримінологічна характеристика та протидія професійній, організованій та рецидивній злочинності	2
Тема 11. Кримінологічна характеристика та протидія наркозлочинності	2
Тема 12. Кримінологічна характеристика та протидія економічній злочинності	2
ВСЬОГО з дисципліни	32

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	Кількість годин
Тема 1. Поняття, предмет, система кримінології	2
Тема 2. Злочинність та її показники	2
Тема 3. Детермінація злочинності	4
Тема 4. Кримінологічне вчення про особистість кримінального правопорушника	2
Тема 5. Індивідуальна кримінально протиправна поведінка. Віктимологія	4
Тема 6. Протидія злочинності	4
Тема 7. Кримінально-виконавча підсистема протидії злочинності	6
Тема 8. Кримінологічна характеристика та протидія агресивно-насильницькій злочинності	4

Тема 9. Кримінологічна характеристика та протидія загальнокримінальній корисливій злочинності	2
Тема 10. Кримінологічна характеристика та протидія професійній, організованій та рецидивній злочинності	4
Тема 11. Кримінологічна характеристика та протидія наркозлочинності	2
Тема 12. Кримінологічна характеристика та протидія економічній злочинності	4
Всього з дисципліни	40

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

ЗАЛІК

1. Поняття, предмет, функції, задачі кримінології.
2. Міждисциплінарна природа кримінології.
3. Теоретичне і практичне значення кримінології.
4. Основні кримінологічні ідеї Ч. Беккарія.
5. Кримінологічні погляди Дж. Бентама.
6. Кримінологічні ідеї Ч. Ломброзо.
7. Кримінологічне значення статистичних досліджень Геррі та Кетле.
8. Поняття злочинності, її кримінологічні ознаки.
9. Злочинність як соціальний конструкт.
10. Характеристика кількісних показників злочинності.
11. Коефіцієнти злочинності: види, способи розрахунку, сфери застосування.
12. Ціна злочинності: поняття, склад, способи зниження.
13. Географія злочинності: поняття, засоби візуалізації, сфери застосування.
14. Динаміка злочинності. Фактори, що впливають на динаміку злочинності.
15. Латентна злочинність: поняття, види та методи виявлення.
16. Структура злочинності. Види структур злочинності.
17. Поняття криміногенної детермінації. Види детермінаційних зв'язків між явищами і процесами.
18. Антропологічні теорії детермінації злочинності.
19. Психологічні теорії детермінації злочинності.
20. Теорія аномії (Е. Дюркгейм) та її застосування для пояснення детермінації злочинності.
21. Теорія аномії (Е. Сатерленд) та її застосування для пояснення детермінації злочинності.
22. Теорія стигматизації та її застосування для пояснення детермінації злочинності.
23. Теорія інтеракції та її застосування для пояснення детермінації злочинності.
24. Теорія «розбитих вікон» та її застосування для пояснення детермінації злочинності.

25. Теорія конфлікту культур (субкультур) та її застосування для пояснення детермінації злочинності.
26. Економічні теорії детермінації злочинності.
27. Природничі теорії детермінації злочинності.
28. Класифікація детермінант злочинності за рівнем, змістом та природою виникнення.
29. Поняття «особа кримінального правопорушника», «особистість кримінального правопорушника», їх співвідношення із іншими суміжними поняттями.
30. Соціальне та біологічне (природне) в особистості злочинця.
31. Структура особистості кримінального правопорушника.
32. Поняття та види кримінологічного профілювання осіб кримінальних правопорушників.
33. Соціальні-демографічні відомості про осіб кримінальних правопорушників.
34. Морально-психологічні риси особи кримінального правопорушника.
35. Кримінологічна типологія кримінальних правопорушників.
36. Механізм індивідуальної кримінально протиправної поведінки: поняття та загальна схема.
37. Поняття та види мотивів кримінальних правопорушень.
38. Імпульсивне та звичне кримінальне правопорушення: поняття, види, особливості мотивації.
39. Посткримінальна поведінка: поняття, сутність, зміст та її роль в циклічності злочинної активності.
40. Криміногенна ситуація: поняття, види.
41. Експеримент С. Мілгрема: зміст, результати, кримінологічне значення.
42. Експеримент Ф. Зімбардо («стенфордський тюремний експеримент»): зміст, результати, кримінологічне значення.
43. Експеримент Дж. Дарлі та Б. Латане («ефект свідка»): зміст, результати, кримінологічне значення.
44. Роль жертви у створенні криміногенної ситуації. Види віктимної поведінки.
45. Конкуруюча віктимність: поняття, зміст, значення, способи зниження.
46. Система протидії злочинності: поняття, складові, засади функціонування.
47. Класифікація заходів протидії злочинності.
48. Суб'єкти протидії злочинності: система, правова основа діяльності.
49. Кримінологічна стратегія: поняття, види, значення.
50. Стратегія зменшення можливостей вчинення кримінальних правопорушень: зміст, значення.
51. Просторовий підхід у протидії злочинності (Crime Prevention through Environmental Design - CPTED).

52. Програми сусідського спостереження та їх значення для запобігання злочинам.
53. Використання сучасних технологій у запобіганні кримінальним правопорушенням.
54. Поняття, предмет, джерела кримінально-виконавчого права.
55. Органи та установи виконання покарань: види, завдання. Види виправних колоній.
56. Основні вимоги режиму в місцях позбавлення волі.
57. Засоби забезпечення режиму виконання покарання у виді позбавлення волі.
58. Організація соціально-виховної роботи з засудженими до позбавлення волі.
59. Кримінологічна характеристика умисних вбивств.
60. Кримінологічна характеристика зґвалтувань.
61. Кримінальні правопорушення на ґрунті ненависті: поняття, види, особливості детермінації.
62. Кримінологічна характеристика крадіжок.
63. Кримінологічна характеристика шахрайств.
64. Поняття та кримінологічні ознаки професійної злочинності.
65. Кримінологічна характеристика організованої злочинності в Україні.
66. Кримінологічна характеристика економічної злочинності.
67. Поняття, види, способи рейдерства.
68. Корупційна злочинність: стан, детермінація, правові засади протидії.
69. Корупційна схема: поняття, види, способи протидії функціонуванню.
70. Олігархат та деолігархізація: поняття, правові засади.

6. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/ Індивідуальна робота	Залік (З) / ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Високий рівень компетентностей. Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні теоретичних основ кримінології, уявлення про кримінологічні характеристики, методи і технології запобігання окремим видам злочинності.
4	Невисокий рівень компетентностей. Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння щодо методів і технологій запобігання окремим видам злочинності; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями . Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні теоретичних основ кримінології, уявлення про кримінологічні характеристики, методи і технології запобігання окремим видам злочинності.
3	Достатній рівень компетентностей. Теоретичні питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння щодо методів і технологій запобігання окремим видам злочинності мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками .
2	Недостатній рівень компетентностей. Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру ; практичні навички та вміння щодо методів і технологій запобігання окремим видам злочинності сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення.
1	Мінімальний рівень компетентностей. Курсант не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу навчальної дисципліни кримінологія, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань у сфері запобігання злочинності.
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті

Для навчальної дисципліни «Кримінологія» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: заліки; стандартизовані тести; аналітичні звіти, реферати; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації здобувачів вищої освіти та виступи на наукових заходах; вирішення практичних завдань у т.ч. формі квесту.

Критерії оцінювання самостійної роботи (денна форма навчання)

Самостійна робота оцінюється у слухачів денної форми навчання не більше 10 балів.

За самостійну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання наступних видів завдань, які оцінюються згідно їх складності:

Написання наукової роботи – 10 балів;

Участь та перемога в олімпіаді з дисциплін кафедри – 10 балів;

Участь в освітніх всеукраїнських та міжнародних заходах за напрямками кафедри – 10 балів;

Участь у наукових дослідженнях кафедри – 10 балів;

Написання та публікації статті у фаховому виданні – 10 балів;

Написання та публікація тез доповідей на конференції міжнародного та всеукраїнського рівня – 5 балів;

Написання та публікація тез доповідей регіонального рівня – 5 балів;

Участь в олімпіаді з дисциплін кафедри – 2 бали;

Підготовка та виступ на засіданні наукового гуртка кафедри – 3 бали;

Участь у науково-практичних заходах з напрямку діяльності кафедри (конференції, семінари, круглі столи тощо) – 3 (опублікування тез - 5 балів);

Членство в науковому гуртку кафедри – 3 бали;

Написання реферату або доповіді з дисциплін кафедри – 2 бали;

Підготовка презентацій з дисциплін кафедри – 3 бали

Самостійне опрацювання теоретичних питань – до 2 бали за одне питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.
75-82			C	«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68-74		Задовільно	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані

				необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67			E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	не зараховано	Не задовільно	FX	«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (рекомендовані джерела інформації)

Основні нормативні акти:

- Конституція України;
- акти міжнародного права:
  1. Декларація ООН про викорінювання насилля щодо жінок від 20.12.1993 р. (дата звернення 04.07.2025).
  2. Декларація ООН про злочинність і суспільну безпеку від 23.07.1996 р. (дата звернення 04.07.2025).
  3. Декларація ООН про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях від 20.11.1996 р. (дата звернення 04.07.2025).
  4. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27.01.1977 р. (дата звернення 04.07.2025).
  5. Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. (дата звернення 04.07.2025).
  6. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р. (дата звернення 04.07.2025).

7. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005 р. (дата звернення 04.07.2025).

8. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р. (дата звернення 04.07.2025).

9. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182, ухвалена в межах Міжнародної організації праці 17.06.1999 р. (дата звернення 04.07.2025).

10. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011. (дата звернення 04.07.2025).

11. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. (дата звернення 04.07.2025).

12. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 03.09.1981 р. (дата звернення 04.07.2025).

13. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення від 25.10.2007 р. (дата звернення 04.07.2025).

14. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. (дата звернення 04.07.2025).

15. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 8.11.1990 р. (дата звернення 04.07.2025).

- закони:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. (дата звернення 04.07.2025).

2. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р. (дата звернення 04.07.2025).

3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. (дата звернення 04.07.2025).

4. Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. (дата звернення 04.07.2025).

5. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. (дата звернення 04.07.2025).

6. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993 р. (дата звернення 04.07.2025).

7. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. (дата звернення 04.07.2025).

8. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р. (дата звернення 04.07.2025).

9. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. (дата звернення 04.07.2025).

10. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 р. (дата звернення 04.07.2025).

11. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22.06.2000 р. (дата звернення 04.07.2025).

12. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 р. (дата звернення 04.07.2025).

13. Закон України «Про запобігання та протидію антисемітизму в Україні» від 22.09.2021 р. (дата звернення 04.07.2025).

14. Кримінальний кодекс України 2001 р. (дата звернення 04.07.2025).

Підручники:

1. Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 1: А-Л / редкол.: В.В. Сокурєнко (голова), О.М. Бандурка (співголова) та ін. ; наук. ред. О.М. Литвинов. Харків : Факт, 2021. 872 с.

2. Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 2: М-Я / редкол.: В.В. Сокурєнко (голова), О.М. Бандурка (співголова) та ін. ; наук. ред. О. М. Литвинов. Харків : Факт, 2021. 912 с.

3. Кримінологія : підручник / О.М. Джужа, В. В. Василевич, В.В. Черней, С.С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. В. В. Чернея, О. М. Джужі. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 612 с.

4. Кримінологія. Академічний курс / Кол. авторів; за заг. ред. О.М. Литвинова. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 538 с.

5. Кримінологія : підручник / за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкина ; В.В. Голіна, Б. М. Головін, М. Ю. Валуйська та ін. Харків: Право, 2014. 440 с.

6. Запобігання корупції: підручник / [Б.М. Головін, В.Ф. Оболенцев, М.В. Романов та ін.]; за заг. ред. Б.М. Головкина. Харків: Право, 2019. 296 с.

6. Кримінологія: підручник / [Б.М. Головін, В.В. Голіна, О.В. Лисодєд та ін.]; за аг. ред. Б.М. Головкина. Харків: Право, 2020. 384 с.

7. Пенітенціарна кримінологія: підручник / І.Г. Богатирьов, А.В. Боровик, О.М. Джужа та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 464 с.

8. Міжнародне співробітництво у сфері правосуддя: підручник. / Тертишник В.М. та ін.; за заг. ред. д.ю.н. проф. В.М. Тертишника та докт. Наук держ. упр., професора В.В. Ченцова. Київ: Алерта, 2021. 276 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бандурка О.М., Литвинов О.М. Злочинність як об'єкт феноменологічного аналізу. Право і безпека. 2015. № 3 (58). С. 6-10.

2. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М.І. Хавронюка. К.: Москаленко О. М., 2019. 464 с.

3. Людвік В. Д. Кваліфікація кримінальних правопорушень, підслідних Національній поліції : метод. рек. до практичної підготовки курсантів факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування / В. Д. Людвік, В. С. Березняк. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 76 с.

4. Міжнародне співробітництво у сфері кримінального провадження за законодавством України та Республіки Молдова: навчальний посібник / [В.С. Березняк, Н.В. Павлова, Н.К. Паустовська, В.М. Федченко, Л.А. Філяніна]. Київ: Алерта, 2020. 310 с.

5. Кримінологія : навчальний посібник-практикум (для здобувачів вищої

освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність») / С.А. Шалгунова, А.М. Орлеан, О.С. Скок, Т.В. Шевченко, Ю.М. Крамаренко, Г.В. Барабаш, Ю.В. Волошина, І.В. Шило / За заг. ред. к.ю.н., доц. С.А. Шалгунової / Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 332 с.

6. Березняк В., Хашев В. Ювенальна превенція: курс лекцій. Київ: Алерта, 2021. 134 с.

7. Запобігання релігійному екстремізму в Україні: практ. посіб. Д.В. Дорохін, О.В. Ведмідський, В.Ф. Примаченко. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2021. 178 с.

8. Березняк В.С. Ювенальна превенція : курс лекцій / Березняк В.С., Хашев В.Г. - Київ : Алерта, 2021. - 134 с.

9. Запобігання та протидія дискримінації в Україні. Множинна дискримінація: навчальний посібник / [В.С. Березняк, О.С. Юнін, В.В. Шаблистий та ін.]; за ред. д.ю.н., доцента, Заслуженого юриста України А.Є. Фоменка]. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2022. 236 с.

10. Примаченко В.Ф. Практикум з кваліфікації кримінальних правопорушень : навч. посіб. / В.Ф. Примаченко, В.Д. Людвік, В.Г. Хашев, С.В. Корогод. Дніпро : ДДУВС, 2022. – 192 с.

11. Кримінологія: історія та колаборантно-воєнні злочини в сучасній історії: навчальний посібник / [Лісовська Ю.П., Лісовський П.М., Кислий А.М., Бортник В.А.]. Київ: Ліра-К, 2023. 350 с.

12. Кримінологія: навч.-метод. посібник / Л.І. Аркуша, Н.О. Федчун, В.Я. Цитряк, Л.В. Чернозуб; НУ «ОЮА». Одеса: Бондаренко М.О., 2023. 68 с.

13. Кваліфікація окремих кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки України : навчальний посібник / А.Є. Фоменко, О.С. Юнін, В.С. Березняк, В.В. Шаблистий та ін. Київ : Алерта, 2023. 532 с.

14. Кваліфікація окремих кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки України : навч. посіб. / А.Є. Фоменко, О.С. Юнін, В.С. Березняк, В.В. Шаблистий та ін. Київ : Алерта, 2023.– 532 с.

15. Колабораційна діяльність як кримінальне явище: аналітич. огляд / Л.М. Добробог, В.С. Березняк, А.В. Макашов, Ю.О. Ткач. Дніпро : ДДУВС, 2023. 42 с.

16. Березняк В.С. Права людини в умовах широкомасштабного збройного конфлікту в Україні: аналіт. огляд / В.С. Березняк, А.В. Демичева. Дніпро : ДДУВС, 2023. 38 с.

17. Запобігання торгівлі людьми в умовах воєнного стану: метод. рек. / кол. авт. : В.В. Шаблистий, В.С. Березняк, Р.А. Каторкін та ін.; Дніпро : ДДУВС, 2023. 60 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Шайтуро О.П. Органи місцевого самоврядування у сфері протидії злочинності : монографія. Харків : ФОП Панов А.М., 2019. 412 с.

2. Гладкова Є. О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні : монографія. Харків : Діса плюс, 2019. 464 с.

3. Титаренко О.О. Державне програмування протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: Промарт, 2019. 698 с.
4. Орлов Ю. В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія. Харків : Право, 2023. 260 с.
5. Бандурка О.М., Бандурка І.О. Злочинність і сучасність: Монографія / О.М. Бандурка, І.О. Бандурка. Харків: ХНУВС, Майдан, 2020. 408 с.
6. Маслова Н.Г. Протидія кримінальному радикалізму в Україні : монографія. Харків : Панов, 2020. 336 с.
7. Литвинов О.М. Антипостмодерн: кримінологічні етюди / О.М. Литвинов, Ю.В. Орлов. Харків : Право, 2020. 280 с.
8. Корогод С.В., Примаченко В.Ф. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство, поєднане із звалтуванням або сексуальним насильством : монографія / С.В. Корогод., В.Ф. Примаченко – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-тет внутрішніх справ, 2023. – 203 с.
9. Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції. 2021 рік: монографія / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумова та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.Г. Вербенського. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 340 с.
10. Фоменко А.Є. Кримінологічна діяльність Національної поліції України: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 320 с.
11. Ломакіна О.В. Зарубіжний досвід протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статті. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2020. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2020_1/20.pdf.
12. Кікалішвілі М.В. Стратегія й тактика протидії корупційній злочинності в Україні: монографія. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 416 с.
13. Тимошенко В.І., Шакур В.І. Теоретичні основи кримінології: монографія. Київ : Видавництво «Юрінком Інтер», 2021. 240 с.
14. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та за кордоном: монограф. / Ю.М. Крамаренко, О.С. Скок, Т.В. Шевченко, В.Г. Хашев. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 216 с.
15. Іван Богатирьов Кримінально-правові та кримінологічні виміри колабораційної діяльності в Україні в умовах воєнного стану. *Публічне право*. 2023. № 1 (49). С. 57-64. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/49/7.pdf>.

Інші джерела:

1. Особливості запобігання кримінальним правопорушенням у період пандемії: методичні рекомендації/МВС України, Дніпропетровський державний ун-т внутр. справ; О.С. Юнін, С.І. Шевченко, В.В. Шаблистий; В.С. Березняк, Р.А. Каторкін, Г.В. Ревіна. Дніпро : ДДУВС, 2022. 109 с.
2. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (детермінанти та кримінально-правові заходи запобігання): методичні рекомендації / О.С. Юнін,

С.І. Шевченко, С.В. Бабанін, Н.В. Толошна. Дніпро: ДДУВС, 2022. 80 с.

3. Запобігання злочинності через планування території, безпеки житлового середовища (за результатами соціологічного опитування) : практик. порадник / О.С. Юнін, С.І. Шевченко, В.С. Березняк, та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 97 с.

4. Юнін О., Шевченко С., Добробог Л. Профілактика корупції в органах та підрозділах Національної поліції України: аналітичний огляд. Дніпро : ДДУВС, 2022. 32 с.

5. Причини та наслідки вчинення насильства по відношенню до дітей: метод. рекомендації / Кол.авторів: Савенко В.П, Корогод С.В., Чорна А.Г., Толошна Н.В., Шаблистий В.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 94 с.

6. Запобігання рейдерству працівниками Національної поліції України: метод. рекомендації / кол. авт.: Юнін О.С, Шевченко С.І., Березняк В.С. та ін. Дніпро: ДДУВС, 2023. 52 с.

7. Запобігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами в умовах воєнного стану : метод. рек. / кол. авт.: О. С. Юнін, С. І. Шевченко, В. В. Шаблистий, В.С. Березняк та ін. Дніпро : ДДУВС, 2023. – 128 с.

8. Запобігання колабораційній діяльності : метод. рекомендації / О. С. Юнін, В. С. Березняк, В. В. Шаблистий, А. В. Макашов та ін.; Дніпро : ДДУВС, 2024. – 72 с.

9. Запобігання підрозділами Національної поліції кримінальним правопорушенням, учинюваним дітьми: метод. рекомендації / Кол. авт.: В. П. Савенко, С. В. Корогод, А. Г. Чорна та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 136 с.

10. Березняк В. С. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги: аналітичний огляд / В. С. Березняк, Г.В. Ревіна. Дніпро : ДДУВС, 2023. 86 с.

11. Сокурєнко В. В. Сучасний стан та перспективи розвитку української кримінології. Вісник Національної академії правових наук України. 2023. Т. 30. №. 3. С. 336-356.

12. Кримінологічні та психологічні портрети осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, пов'язані зі збройною агресією рф: метод. рек. / Кол. авт.: О.С. Юнін, В.С. Березняк, В.Г. Хашев та ін. Дніпро: Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 44 с.

13. Запобігання колабораційній діяльності: метод. рекомендації / О.С. Юнін, В.С. Березняк, В.В. Шаблистий, А.В. Макашов та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 72 с.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Президента України	www.president.gov.ua
2. Офіційний сайт Верховної Ради України	www.rada.gov.ua
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України	www.kmu.gov.ua

4. Офіційний сайт Верховного Суду supreme.court.gov.ua/supreme
5. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України <https://mvs.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Національної поліції України <https://www.npu.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора <https://www.gp.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Європейського Суду з прав людини www.echr.coe.int
9. Офіційний сайт Служби безпеки України <https://ssu.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Державного бюро розслідувань <https://dbr.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА). <https://arma.gov.ua/>
12. Офіційний сайт Інтерполу <https://www.interpol.int/>
13. Офіційний сайт Європолу <https://www.europol.europa.eu/>
14. Офіційний сайт Євроюсту <https://www.eurojust.europa.eu/>
15. Офіційний сайт Управління ООН з контролю за наркотиками та злочинністю <https://www.unodc.org/>
16. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду <https://www.icc-cpi.int/>
17. Електронний архів (репозитарій) Дніпровського державного університету внутрішніх справ <https://er.dduvs.edu.ua/>

**Завідувач кафедри
кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Національної поліції України
підполковник поліції**

Василь БЕРЕЗНЯК

